

FESTES DE LA BAIXADA DE LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

En ocasió de la seva restauració (maig, 2025)

FESTES DE LA BAIXADA DE LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

En ocasió de la seva restauració (maig, 2025)

Maria de Consolació, oratjol de primavera que alegrau aquest indret

El mes de novembre d'enguany, farà 53 anys que el meu predecessor, el bisbe Teodor Úbeda, en aquell moment Administrador Apostòlic de la diòcesi de Mallorca, dirigia una carta a tots els Cristians de l'Arxiprestat de Santanyí, en ocasió de la inauguració de les obres de restauració del Santuari de Consolació i els deia: «he querido asociarme a vuestra preparación espiritual de estos días mediante esta carta, a fin de que mi comunión con vuestra alegría, sea también un signo de mi participación al homenaje, lleno de amor, de todos vosotros hacia esta imagen de Nuestra Señora de Consolación, que simboliza todo el misterio de la Virgen María y es, para vosotros, el recuerdo constante de Aquella que desde los tiempos más antiguos, es venerada con el título de «Madre de Dios», a cuyo amparo los fieles suplicantes se acogen en todos los peligros y necesidades».

Aquesta carta del Bisbe Teodor té un to programàtic i qualifica de profètic el gest de renovar la vida de l'antic santuari de Consolació perquè «traerá consigo -dijo él- una renovación de la verdadera piedad hacia la Madre de Jesús y los santuarios de María» i afegeix amb paraules de sant Pau VIè que «serán lugares donde se hará oración por la paz, la unidad, la felicidad de todos los hombres y, sobre todo, en ellos se recibirá la palabra de fe, para guardarla en el corazón de la vida de los creyentes. Lugares en donde los cristianos se decidirán a trabajar con todas sus fuerzas por la paz del mundo y la unidad de la Iglesia».

La renovació que en aquell moment ja es duia a terme en el santuari de Consolació, ja presagiava -dijo el Bisbe Teodor- que no es podia dubtar que seria sobretot «renovación de nuestro conocimiento de María, servidora fiel de la Palabra de Dios, arriesgada cumplidora de la Voluntad del Padre, constante seguidora de su Hijo Jesús, modelo pleno del espíritu de las Bienaventuranzas, que nos llevará a llenarnos más y más del espíritu del Evangelio y a participar mejor de los mismos sentimientos que tuvo Cristo».

Faig meves totes aquestes paraules del Bisbe Teodor que marquen la línia i l'esperit del Concili Vaticà II quan situa dins el misteri de l'Església la figura de Maria, Mare de Jesús, com a formant part d'ella. D'aquí el to tan maternal, eclesial, popular i familiar que comprèn tot el que volem celebrar entorn d'aquest tan estimat santuari de Consolació i la seva imatge mariana. Ara, la seva restauració dona peu a un nou moment de represa de molts aspectes del santuari i de la devoció a la Mare de Déu, que té els seus moments de trobada, de celebració i projecció de tot allò que els cristians volem fer realitat seguint Jesús i fent més viva i fraterna la

FESTES DE LA BAIXADA DE LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

En ocasió de la seva restauració (maig, 2025)

Ho organitza:

Unitat Pastoral del terme de Santanyí

Ho patrocina:

Ajuntament de Santanyí

Maria de C. Pons Monserrat, batlessa de Santanyí

Mateu Nadal Clar, regidor de Cultura

Dibuixos de les portades:

Cosme Covas (2002)

Fotografies de les portades:

Joan Xoxa

Disseny gràfic:

Estudi Garrit

Impressió:

Gràfiques Loyse, SL

© dels textos: els autors

© de la present edició: Ajuntament de Santanyí, 2025

© de les fotografies: dels autors

Tots els drets reservats.

Exemplar gratuït.

Prohibida la venda.

comunitat entorn d'ell.

Té molt sentit l'orientació que pren des del santuari de Consolació la benedicció dels termes dirigint-se tots els assistents cap a Tramuntana i Migjorn, Llevant i Ponent, els quatre vents del món, una contemplació de la terra i els seus habitants dels indrets més propers, però allargant la mirada infinita fent-hi arribar la mirada de Déu, plena de misericòrdia i tendresa.

El santuari de Consolació, -ho he pogut comprovar en les ocasions que hi he estat, especialment en la reunió que vam tenir en ocasió de la visita pastoral- amb les possibilitats reals que compta i per l'elevació del puig sobre el que està situat, pot ésser el far que il·lumina o la búixola que orienta la nostra mirada i fa que els passos que donam encertin el bon camí. La funció dels santuaris és de punt de referència, de pelegrinatge, d'acollida, de pregària i de sentit de missió. Per això, la majoria d'ells estan situats a llocs elevats i ben visibles, com ho és el símbol de la muntanya com a indicador de la presència de Déu i com espai sagrat de trobada amb Ell. Tant el que ja es fa, com tot allò que podríem fer en aquest sentit de pietat popular, fem-ho, perquè la humanitat té necessitat de trobar-se amb Déu i establir unes relacions de fraternitat en els pobles que facin de cada dia mes agradable i autèntica la convivència en favor del bé comú.

Els santuaris, els moderns areòpags

Què vol dir això? Els moderns areòpags són les noves situacions amb les que es troba avui l'evangelitzador que vol apropar el missatge de l'Evangelí a la gent el nostre temps. Cada època de la història ha tingut el seu estil propi i ha comptat amb els mitjans i espais de què disposava. Consolació ha estat un d'aquests des de la seva fundació i ha donat resposta al llarg del pas del temps. Ho està fent actualment el grup Amics de Consolació, a qui hem d'agrair la seva dedicació i servei. També ells han d'assumir la responsabilitat i el goig d'una feina evangelitzadora, pròpia d'un santuari i fent que realment sigui un lloc d'acollida, de pregària, de trobada fraterna i projecció missionera, la qual cosa vol dir fer del santuari un espai privilegiat per estendre l'Evangelí a la realitat de la vida de cada dia, després d'haver assaborit la trobada amb Déu i l'experiència de germanor viscuda.

L'areòpag és el lloc en el qual es troba gent de tota condició i procedència. No és un lloc per a selectes, sinó obert a tothom. És per això que els santuaris prenen avui aquest nom perquè hi acudeixen homes i dones, ancians, joves i infants de totes edats, persones que l'únic contacte de caràcter religiós és el santuari.

Les motivacions podem ser moltes, des d'un interès de senderisme, ecològic de contacte amb la natura, sortides familiars, pelegrinatges o simplement fer turisme. Hem de tenir en compte que en aquestes situacions Déu també parla i es fa trobadís. També hi ha qui, a les palpentes el cerca, com també hi ha qui es deixa trobar. El santuari, per la seva contextura agrària i d'altura, acull aquesta diversitat i és bo que la gent que hi puja, sempre trobi algú que els aculli i els escolti. Per tractar-se d'un pelegrinatge, que es fa peu o amb vehicle, és necessari que l'accés ajudi a que es faci bé, amb facilitat i seguretat. Tot ajuda a que el santuari compleixi la seva missió per a la qual existeix.

Els santuaris, espais d'acollida, i d'espiritualitat de comunió

Aquesta és la feina i aquests són els objectius. Acollir és més que rebre. A vegades rebem i no acollim. Rebre és un simple fenomen de relació entre persones, en canvi acollir és una actitud del cor. Rebre no importa cap compromís; acollir és una exigència. Podem rebre i oblidar de seguida a aquell que hem rebut; si acollim hem d'estar a l'escolta i disposar-nos a acompanyar el qui hem acollit; el qui rep a vegades es veu obligat a posar algun obstacle o condició; el qui acull, en canvi, ho fa sense posar condicions i contagiant confiança. Fixem-nos-hi, podem disposar d'allò que rebem; però ens deixam disposar per Aquell o aquells que acollim.

L'espiritualitat a proposar i difondre és la de comunió. Ho he posat a la Carta pastoral que he escrit presentant el nou Pla diocesà de pastoral, com un dels fonaments de la nostra vida de cristians i de qualsevol acció eclesial. Em sembla important tenir com a marc de l'activitat d'un santuari.

Optar per l'espiritualitat de comunió vol dir «fidelitat al disseny de Déu i resposta a les profundes esperances del món». Es tracta, abans de tot, de promoure aquest camí espiritual sense el qual tota activitat quedaria buida de sentit, una espiritualitat de comunió entesa com a principi educatiu de tota formació. Però, ¿què significa realment?

Espiritualitat de comunió significa per damunt de tot una mirada del cor sobretot vers el misteri de la Trinitat que ens habita i la llum de la qual ha de ser reconeguda també en el rostre dels germans que estan al nostre costat.

Espiritualitat de comunió significa, a més, capacitat de sentir el germà de fe en la unitat profunda del Cos místic, i, per tant, com «un que em pertany», per saber compartir les seves joies i els seus

sofriments, per intuir els seus desigs i atendre les seves necessitats, per oferir-li una veritable i profunda amistat.

Espiritualitat de comunió és també capacitat de veure primordialment allò de positiu que hi ha en l'altre, per acollir-lo i valorar-lo com a regal de Déu: «do per a mi», a més de ser un do per al germà que l'ha rebut directament.

Espiritualitat de comunió és saber «donar espai» al germà, portant «les càrregues els uns dels altres» (Ga 6,2), i refusant les temptacions egoistes que contínuament ens assetgen i generen competitivitat, ganes de fer carrera, desconfiança i enveges.

El Santuaris, terme del pelegrinatge, confluència de camins i pobles

Mentre recorrem els camins i passam per pobles durant un pelegrinatge, i feim d'aquest recorregut un espai de salut, de trobada amb Déu, amb la natura, en un mateix, entre nosaltres i amb els altres, podem trobar pau interior i Déu en ella. Sentir-nos germans amb tota la Creació i les criatures, a la manera com ho vivia sant Francesc d'Assís, ens pot obrir a una dimensió fins aquest moment desconeguda o poc viscuda.

Aquí hi juga un paper important, i a vegades decisiu, l'experiència espiritual, quan es concreta en la trobada personal amb Jesucrist, ja que se cristià no és el resultat d'una idea o un decisió ètica, sinó d'una trobada personal amb Ell. Serà Ell el qui ens portarà a Déu i contemplar tota la creació, de la qual n'és l'origen.

En la mesura en la que a través de natura anam descobrint Déu mentre caminam, i sentint-nos en harmonia amb l'entorn creat, anam pelegrinant cap a el nostre propi interior, allà on hi ha la veritat de la nostra vida, allà on ens fixam en la manera com Déu ens mira. Així, anam descobrint la seva presència en el més profund del nostre ser. És quan la pregària en converteix en diàleg i adoració i té lloc l'experiència de comunió amb Déu, com a font de vida. Per això ha vingut Jesús, perquè tinguem vida i la tinguem amb abundància.

Quan el camí es fa amb altres, el pelegrinatge es converteix en un espai i un temps d'encontre amb altres persones provinents de molts indrets i costums. Ens feim pelegrins que, motivats per la mateixa fe, caminen cap una mateixa meta. El camí de comunió es

transforma en camí d'amistat que perdura més enllà d'un moment aïllat. En aquest sentit, els santuaris ofereixen compartir l'experiència per a ser viscuda en la pregària comunitària, la celebració de l'Eucaristia i els altres Sagraments on la comunió sacramental és creadora d'unitat visible. A partir d'aquí es creen molts lligams de relació humana i apareixen les romeries, els pancaritats i tants altres moments de trobada festiva.

Els santuaris, espais de confiança i amor

Aquí, també referint-nos al santuaris, hem de dir que són espais favorables i adients perquè s'hi trobin les famílies. Dins el fet religiós, la família ocupa un lloc important i configuratiu. Per això, donam tanta importància a que sigui així, perquè des de la família podem reconstruir i configurar l'Església i la mateixa societat, que les formen famílies. També les famílies cerquen cap on s'orienta la seva vocació, que està fonamentada en un grup de persones que s'estimen. Contemplant el santuari i la família, estam davant dos icones que, cadascú pel seu cap, una missió totalment definida, complementària i convergent.

La complementarietat fa que ens obrim a un i a l'altra, com dos elements fonamentals per a un encontre interpersonal, en el marc d'una societat ampla, per una part, i en el de la petita realitat domèstica, per l'altra. La convergència fa que trobem en ambdues realitats allò que ajuda a valorar no sols el que constitueix el nucli familiar com a cèl·lula de la societat, sinó la seva expressió social i cultural en el marc de les seves manifestacions religioses. El punt d'arribada d'aquesta missió no és altra que la persona en la seva recerca de realització plena mitjançant la confiança i l'amor. En darrer terme, aquesta serà la raó o l'explicació de la seva recerca de felicitat i el seu anhel de transcendència.

Hi ha molta llavor d'Evangelí a detectar i els santuaris i la família en poden ser especialistes en la seva recerca i promoció. Com també, a Déu se l'ha de cercar en el cor de la ciutat, que és d'allà on la gent prové i allà on torna; se l'ha de cercar i trobar en la mateixa realitat de la vida dels homes i dones d'avui, joves, infants i gent gran, en la seva recerca sincera i humil, en els seus drames i decepcions, en la perenne set de felicitat. En el santuaris, sovint ens trobam amb persones que no les trobaríem en un altre lloc. Quan per la vida s'hi va com a pelegrí i no tant com a turista, és més possible aquest nou tipus de relació, on se'ns proposa ser més

experts en humanitat, i no passar per la vida d'una forma superficial. Santuari i família poden caminar junts i beneficiar-se mútuament, perquè en ambdues realitats hi són presents una profunda raó d'existir i d'estimar, ja que en elles s'hi fa present l'amor de Déu que convoca, acompanya i projecta cap a noves dimensions la seva forma d'estar en el món.

Els santuaris, sacrament de consol i signe d'esperança

Hi ha un mandat bíblic avalat per una bimil·lenària experiència ja d'abans de Jesucrist. La paraula consol i la paraula esperança estan en el cor de la manifestació de Déu al seu poble i de la seva acció salvadora. Venerar la **Mare de Déu de Consolació** ens entronca amb aquesta nissaga de creients que, al llarg de la història, han manifestat la seva necessitat de consol i d'ajuda en moments de dificultat. En aquest sentit, la relació amb la nostra imatge ens en dona referència, fins i tot queda escrita i cantada en els goigs quan es diu: «*Consolau en temps de pesta i ens donau goig i salut. La secada i la tempesta no ns fan res si ens sou escut. Sap el poble la dreuera que l'emmena a Vós cap dret. Oratjol de primavera que alegrau aquest indret!*». El poble, enmig de la tribulació de mana consol i es fixa amb ulls confiats en la Mare de Jesús, de qui ha de venir la consolació, fins a fer-ne signe d'identitat i protectora de la comunitat pastoral de Santanyí amb les diferents parròquies que la componen.

Les cròniques diuen que la primera manifestació pública d'amor i devoció de la vila de Santanyí a la Verge de Consolació la tenim en la Confraria erigida en el seu honor l'any 1526. La promouen els veïns més destacats de la Bisbe parròquia, els quals presenten i demanen l'aprovació dels Estatuts de la nova Confraria, que són aprovats pel Mallorca. En ells es disposa que es celebri una missa cada dissabte i alguna festa al llarg de l'any. També s'ha de fer constar l'augment de la devoció individual, a la que segueixen llegats i donacions al llarg dels segles XVII i XVIII, la qual cosa dona notícia de l'activitat del santuari. La devoció a la Verge de Consolació encara ve testimoniada per les freqüents pujades al santuari per part del poble, presidit pel clergat i en processó de rogativa. És -diu la crònica que la devoció a Ntra. Sra. de Consolació és com un fil d'or que ha unit totes les generacions de la vila de Santanyí des del segle XVI fins avui i vulgui Déu que no se rompi mai. La continuïtat fe'el reforça sempre l'esperança.

Estam cridats a ser sacrament de consol i signe d'esperança. Aquest és l'objectiu a fer realitat l'esforç i la col·laboració de tot-

hom. El nom de «Consolació» aplicat a la Verge Maria diu molt i és per a viure'l en el dia a dia en relació amb Jesús per a rebre el seu consol de mans de Maria, la seva Mare, i en relació amb tots els qui necessiten ser consolats. Una missió necessària i en molts llocs urgent. Fixem-nos la densitat i amplitud amb què ho tracta la Bíblia: després de la resurrecció, l'apòstol Pere anuncia que «*el Senyor farà venir un temps de consolació i us enviarà Jesús*» (Ac 3,20). O la pregària del salm que expressa aquesta confiança: «*Quan creix l'ansia dins mi, el teu consol és la meva delícia*» (Salm 94,19). O com ho viuen els primers cristians: «*L'Església vivia en pau, s'anava consolidant, vivia reverenciant el Senyor i creixia gràcies al consol de l'Esperit Sant*» (Ac 9,31). O la font d'on prové el consol: «*Que Déu, de qui provenen la constància i el consol, us concedeixi de viure unànimement i d'acord els uns amb els altres, a exemple de Jesucrist*» (Rm 15,5). Com cada comunitat cristiana, el **santuari** pot esdevenir també avui, per la seva missió, **sacrament de consol** i signe d'esperança.

Ens queda seguir aprofundint i experimentant com de la mà de la Mare de Déu i per la seva intercessió ens arriba el consol que fa que li donem el títol de Consolació. Ens hi va el sentit del santuari, que és eminentment marià, i converteix el puig en l'espai que ens atreu i ens ajuda a elevar-nos al Déu que en Jesús ha demostrat que tant ens estima. El detall és que aquí tot convida a que el consol ens arribi per la Mare, la Verge de Consolació. Que la restauració de la imatge ens restauri també interiorment a nosaltres i ens faci viure l'alegria de l'Evangeli i la solidaritat en favor dels més pobres, per tal que també els arribi el consol. I ara, la conclusió feta pregària des del sentir del poble:

*Dau-nos per benedició
d'amor i pau bona anyada.*

*Adéu! Mare benamada
Verge de Consolació.*

+ Sebastià Taltavull Anglada,
Bisbe de Mallorca

Salutació

És un honor per a mi, com a batlessa i com a persona lligada sempre a la Mare de Déu de Consolació, adreçar-me a tots vosaltres per enaltir amb gran emoció i orgull aquesta figura que sempre ens protegeix i acompanya. Amb la restauració de la Mare de Déu de Consolació, recuperam, amb el seu màxim esplendor, no només una peça fonamental del nostre patrimoni, sinó també un símbol de fe, tradició i comunitat que ha acompanyat generacions de santanyiners i santanyineres.

Aquest procés de restauració ha estat un esforç col·lectiu, fruit de la dedicació i el compromís de moltes persones i entitats que han treballat amb amor i respecte per preservar la nostra història. La imatge de la marededéu representa la continuïtat d'una devoció que ens uneix com a poble i que reforça els llaços que ens connecten amb la nostra terra.

Que aquesta fita serveixi per recordar-nos la importància de mantenir viva la nostra identitat, per valorar les nostres arrels i per avançar junts cap al futur amb el mateix esperit de germanor i solidaritat que ens ha definit sempre.

Visca Santanyí i la Mare de Déu de Consolació!

Maria de Consolació Pons Monserrat

Després d'un procés necessari i urgent de restauració, l'estimada imatge de la Mare de Déu de Consolació tornarà novament al lloc on vol estar, que no és altre que la seva muntanya de Consolació. Abans però desitjam que visiti de manera excepcional els nostres pobles.

Aquesta talla, datada a finals del segle XV o principis del segle XVI, ha estat sotmesa a diverses restauracions al llarg de la seva història. L'última i més rellevant es va dur a terme l'any 1972, quan va ser retornada al Santuari després d'un llarg període en què va ser substituïda per la imatge del segle XVIII que, a dia d'avui, es troba a la parròquia de Santanyí.

Sens dubte, per a la gent del terme de Santanyí, aquesta imatge ha estat —i continua sent— objecte d'una gran devoció des del segle XVI, esdevenint un element clau en la història del nostre municipi. El Puig de Consolació, ha estat, és i serà un lloc de retrobament, devoció, esbarjo i pau per a tots els habitants del terme. Ha esdevingut la nostra muntanya màgica i generosa, que regala a qui hi puja allò que cerca, sota l'atenta mirada de Nostra Dona de Consolació. Com a mare, acull tothom, creient o no, sense paraules ni sermons, només amb el seu etern somris. El Puig és un indret privilegiat per connectar amb la bellesa natural i el silenci. Però, per damunt de tot, és un lloc que tots els qui vivim en aquesta contrada sentim com a propi, ple de records que ens defineixen, i on trobar Aquella que ens fa sentir més prop de Déu.

Davant aquest fet històric que ens disposam a viure, la Unitat de Pastoral del terme de Santanyí vos convida a participar de tots i cada uns dels actes previstos per celebrar tan important esdeveniment.

Mn. Bartomeu Villalonga Moyà
Rector de la Unitat de Pastoral del Terme de Santanyí

*El Obispo Administrador Apostólico
de Mallorca*

A todos los Cristianos del Arciprestazgo de Santanyí.

Queridos hermanos sacerdotes, religiosas y fieles todos:

Hace unos meses, aprovechando la ocasión de una reunión sacerdotal del Arciprestazgo, tuve ocasión de visitar el Santuario de Nuestra Señora de la Consolación y animar al Párroco de Santanyí a llevar a término obras de restauración de este lugar en donde la Virgen María, desde el siglo XVI, recibe la veneración de los creyentes de esta comarca de Mallorca. En una época como la nuestra, necesitamos revitalizar nuestra devoción hacia la Madre de Jesús, a quien "todas las generaciones llaman bienaventurada, porque en Ella se ha manifestado la fuerza de Dios" (Lc.1,48-49), pues su figura es para todo discípulo de Jesucristo, un modelo y ejemplar acabadísimo de vida de fe, esperanza y caridad (L.G.53), habiendo vivido como nosotros en medio de las preocupaciones familiares y trabajos de cada día, pero de tal modo unida a Jesús, que cooperó de un modo especial en la salvación de sus hermanos los hombres (A.A.4). Por ello el redescubrir en María de Nazaret todo el sentido de docilidad al Espíritu de Dios, nos ayuda a creer que es posible, siguiendo su ejemplo, avanzar en la fidelidad a la realización de la Voluntad de Dios en nuestras vidas. Por todo ello, al saber que en el próximo mes de diciembre vais a inaugurar las obras de restauración del Santuario de la Consolación, he querido asociarme a vuestra preparación espiritual de estos días mediante esta carta, a fin de que mi comunión con vuestra alegría, sea también un signo de mi participación al homenaje, lleno de amor, de todos vosotros, hacia esta imagen de Nuestra Señora de Consolación, que simboliza todo el misterio de la Virgen María y es, para vosotros, el recuerdo constante de Aquella que desde los tiempos más antiguos, es venerada con el título de "Madre de Dios", a cuyo amparo los fieles suplicantes se acogen en todos los peligros y necesidades (L.G.66). Vuestro gesto de renovar la vida de este antiguo Santuario, me parece que es "gesto profético", en el sentido de que no podemos dudar de que el postconcilio traerá consigo una renovación de la verdadera piedad hacia la Madre de Jesús y los santuarios de María, serán "lugares donde se hará oración por la paz, la unidad, la felicidad de todos los hombres y, sobre todo, en ellos se recibirá la Palabra de fe, para guardarla en el corazón de la vida de los creyentes. Lugares en donde los cristianos se decidirán a trabajar con todas sus fuerzas por la paz del mundo y la unidad de la Iglesia" (Cfr. Carta de Pablo VI a los Rectores de los Santuarios Marianos. B.O.0.pghs.129-131, 1971). Y Mallorca, que a través de su geografía comoce esta variada gama de santuarios, ermitas y capillas--en la más pluralista diversidad de advocaciones marianas--puede y debe conservar este patrimonio de piedad mariana, renovado en una pastoral actual, que ayude a todos a conocer mejor la teología mariana que el Concilio Vaticano II, ha resumido admirablemente en el capítulo octavo de la Constitución dogmática sobre la Iglesia. Y no podemos dudar que la renovación de nuestro conocimiento de María, servidora fiel de la Palabra de Dios, arriesgada cumplidora de la Voluntad del Padre, constante seguidora de su Hijo Jesús, modelo pleno del espíritu de las Bienaventuranzas, nos llevará a todos a llenarnos más y más del espíritu del Evangelio y a participar mejor de los mismos sentimientos que tuvo Cristo (Fil.2,5).

Os bendice con el mayor afecto,
Palma, 18, XI, 1972.

+ *Procedo Libre de Ob. Red. Arz.*

La Mare de Déu de Consolació, més que una Maredeu.

El patrimoni religiós en culte actiu, com és el cas de la nostra imatge, té un caràcter especial, ja que constitueix la síntesi de referents significatius i simbòlics, té un paper de vital importància en la transmissió, l'expressió i el sosteniment de la fe, atorgant identitat espiritual, significat i sentit a l'existència d'aquells fidels que li professen el seu amor i devoció. La conservació i la restauració de les imatges de culte i devoció és, per tant, un desafiament altament complex, ja que les decisions que es prenguin des del punt de vista disciplinari necessàriament s'entrellacen i imbriquen amb els sentiments religiosos dels fidels, amb les seves necessitats espirituals i existencials.

A diferència d'un objecte museològic, que en major o menor mesura ens porta al passat --sigui aquest proper o llunyà--, una imatge en culte actiu ens parla sempre del present; un present que comporta el passat, però sempre actualitzat a través de les pràctiques de la fe.

Qui visita un museu desitja generalment conèixer, adquirir informació sobre fets històrics, formes de vida, persones i manifestacions artístiques, entre d'altres, la qual elaborarà i interpretarà de diverses maneres. Tanmateix, un cop fora del museu el nexa amb els objectes tendeix a dissipar-se, ja que la relació que s'hi estableix és momentània i presencial, mediatitzada principalment per l'intel·lecte. No passa el mateix amb una imatge sagrada en culte actiu, ja que l'usuari és el devot, que s'hi vincula de manera directa a través de la fe i de l'emoció, generant llaços permanents que es traslladen també al seu món quotidià.

En conseqüència, els processos de restauració d'una imatge sagrada en culte actiu no poden estar només supeditats a decisions de caràcter tècnic, sinó que adquireixen rellevància també dos aspectes que cal considerar a l'hora de decidir què i com fer la intervenció: els significats de la imatge i la devoció.

Per això per tal de no crear interferències, la Parròquia, el Bisbat i el Conservador-Restaurador, de manera conjunta, hem decidit que la intervenció que es realitzi a la Maredeu de Consolació seguirà els criteris actuals de Conservació-Restauració però

mantenint intactes totes les característiques de la imatge amb les quals va esser coneguda aquesta l'any 1972, fruit de la restauració realitzada per Amador Garí, que vista amb ulls professionals actuals hem de qualificar de molt correcte i acceptable.

Perquè ens fem una idea de la restauració que hem decidit dur a terme direm que la petita pelada que presenta la Mare de Déu al nas (la qual va esser reproduïda en la reintegració del cap del nin Jesús), el crui característic en forma de Creu que presenta al front i que inclús ha estat reproduït per molts d'artistes que han trobat inspiració en aquesta obra d'art, no seran en aquesta ocasió intervinguts formalment. La decisió de l'equip interdisciplinari d'experts ha estat respectar com a original l'estat de la peça en que aquesta va esser retornada al santuari després de gairebé 200 anys desapareguda. I tot perquè creim que es la imatge que tothom té de la Mare de Déu de Consolació.

Quan l'escultura va entrar al taller presentava un estat de conservació dolent que afectava sobretot a les capes de policromia, i concretament a l'adhesió d'aquestes amb el suport de fusta. La causa d'aquest mal no es altre que l'elevada humitat, sempre present al Santuari, i que degut al tancament de seguretat del cambriol provocava alts nivells d'humitat relativa que derivaven en condensació d'aigua sobre el vidre i sobre la peça. Aquesta aigua era absorbida primerament per les capes de policromia i de preparació, altament higroscòpiques, provocant la hidratació de les coles i el seu posterior assecatge, traduint-se aquets cicles en moviments físics de la capa de policromia que amb el temps provocaven pèrdues total o parcials de les capes de color de l'escultura.

Després d'una primera consolidació "in situ" per tal de poder transportar al taller la peça amb total seguretat, els treballs realitzats sobre la figura han consistit sobretot en retornar l'estabilitat a les capes policromes i assegurar-ne la seva adhesió al suport, utilitzant sempre metodologies i materials compatibles amb l'original.

Després d'una lleu neteja, de pols i petites colonitzacions biològiques, s'han estucat les petites pèrdues i han estat entonades per tal de retornar a la figura la imatge que tots reconeixem.

Paral·lelament s'han realitzat un seguit d'accions i millores al tancament del cambriol per tal d'assegurar la correcta ventilació del petit espai evitant les condensacions d'aigua que puguin tornar a desestabilitzar l'equilibri necessari per la bona conservació de la peça.

Com a curiablancuer, puc assegurar-vos que ha estat una de les restauracions més especials que he portat a terme, i no per l'escultura en si, si no per tot el que representa. Encara que no estigui bé que ho digui jo, he intervingut en peces probablement més importants dins la història de l'art de la nostra illa, però cap amb la implicació emocional com la que suposa posar les meves mans sobre la Madona de Consolació.

Agrair als que van confiar amb la meua professionalitat per intervenir aquesta imatge i donar-los les gràcies per que a més d'una interessant feina ha estat un regal, carregat de responsabilitat, però al cap i a la fi un regal.

Abril de 2025

Pere Terrasa Rigo

Conservador-Restaurador de bens culturals.

ACTES EN MOTIU DE LA RESTAURACIÓ DE LA MARE DE DÉU DE CONSOLACIÓ

Dimarts 29 d'abril

20 h: Taula rodona: Consolació: més que un pujol, més que un santuari: Ponents: Cosme Aguiló, filòleg; Judit Vega, directora UNED; Margalida Maria Clar, llicenciada en Dret; Bartomeu Villalonga, rector.

Modera: Neus Albis.

A l'espai de s'Abeurador.

Diumenge 4 de maig

19 h: Arribada de la marededeu de Consolació a Santanyí, a la Porta Murada. Recepció per part de les autoritats locals.

20 h: Missa solemne a la parròquia de Santanyí. Cantarà la Coral Sant Andreu.

Dilluns 5 de maig

Matí: Acte amb les escoles.

17 h: Aturada a la Residència de Santanyí: pregària, cant i benedicció als més majors

18 h: Pregària al cementeri de Santanyí pels difunts.

Dimarts 6 de maig

19 h: Missa a la parròquia d'es Llombards.

Dimecres 7 de maig

19 h: Missa a la parròquia de Calonge.

Dijous 8 de maig

19 h: Missa a la parròquia de Cala d'Or.

Divendres 9 de maig

18 h: Pregària al cementeri de s'Alqueria Blanca i Calonge pels difunts.

19 h: Arribada a la plaça de s'Alqueria Blanca. A la parròquia, conferència del restaurador Pere Terrassa.

Dissabte 10 de maig

19'30h: Missa de festa. Presidirà Mn. Baltasar Amengual.

Diumenge 11 de maig

10'30 h: Processó des de la parròquia de s'Alqueria Blanca fins al Santuari.

12'30 h: Missa solemne en el Santuari de Consolació. Presidirà el Sr. Bisbe. Benedicció dels Termes.

14 h: Dinar de germanor de paella. Preu: 15 €.

Tíquets:

Santanyí: Rectoria i botiga de Càritas

S'Alqueria Blanca: Forns del poble

Calonge: Forn Adrover

Animam a pujar-hi a peu. Hi haurà servei de transport des del camp de futbol de s'Alqueria Blanca de 10'30 h a 11'30 h.

Després la carretera quedarà tallada.

Si a l'estiu sou marinera,
sou pagesa en temps de fred:
Oratjol de primavera
que alegrau aquest indret! ...¹

Si amb amor sou invocada
que ragi la vostra amor,
Fonament, Pedra Assentada
de la Consolació ...²

Mare de Déu de Consolació (Fotografies Joan Pinya Amengual)

LA IL·LUSIÓ I ESTIMA D'UNES PERSONES I DE TOT UN POBLE

La nostra Mare de Déu de Consolació ha davallat del seu pujol per retornar-hi ben arranjada. L'any 1971, l'escriptor Miquel Pons, anotava al pròleg de la reedició de l'esplèndida obra de Bernat Vidal i Tomàs "Consolació. Recull de documents i notícies sobre el Santuari de Santanyí", que la primitiva Madona de Consolació, maltractada pels anys i la humitat, baixà de l'ermita, quan? Efectivament no es coneix una data exacte, però sí quan segons Bover fou obrada per l'escultor Nicolau Pons la imatge que substituiria la talla antiga, l'any 1780³.

¹ Primera estrofa amb la tornada dels *Goigs a la retrobada Mare de Déu de Consolació*. Lletra: Mn. Joan Roig. Música: Rafel Subirachs. Dibuixos i notes històriques: Miquel Pons. Impremta Roig. Campos, 1975.

² Primera estrofa amb la tornada dels *Goigs a la imatge retrobada de la Mare de Déu de Consolació de Santanyí (Mallorca)*. Lletra: Llorenç Moyà i Gilabert de la Portella. Música: Antoni Riera i Estarelles. Dibuixos i nota històrica: Miquel Pons i Bonet. Col·lecció "La Sibil·la" (Mallorca) núm. 73. Impremta Pizà. Palma, 1986.

³ PONS, Miquel. *Notes històriques sobre el Santuari de Consolació de Santanyí*. Ajuntament de Santanyí, 1994.

Una sèrie de persones i de circumstàncies, com molt bé va deixar reflectit Miquel Pons a les *Notes històriques sobre el Santuari*⁴ van fer que la primitiva i actual imatge, el 8 de desembre de 1972, festa de la Puríssima, Nostra Dona Maria de Consolació, amb tota la solemnitat, tornàs a ca seva des de Santanyí, fent voltera per s'Alqueria Blanca i Pou del Rei, fins a la llar enlairada, després de

Trasllat de la imatge de la Mare de Déu de Consolació al Santuari (Fotografies de Jaume Bordoy. Arxiu Miquel Clar. Escaneig Joan Pinya)

⁴ PONS, Miquel, *op. cit.*

*llargs anys de silenci, d'obscuritat dins una cambra de foravila ...*⁵.

Aquell dia la imatge retrobada sortia de l'Església de Santanyí i era depositada sobre un tron muntat dalt d'un elegant Chevrolet de l'any 1930 de Miquel Clar Bauzà, que ell mateix conduí, acompanyat per Mossèn Joan Matas Mestre, passà per s'Alqueria Blanca i continuà fins a la seva llar.

La majoria d'aquestes persones, que tant estimaren Consolació i feren possible el retorn de la talla primera al seu turó, ens han anat deixant. Ara, en ocasió d'aquest esdeveniment, de part les volem agrair el seu compromís i la tasca feta.

Bernat Vidal i Tomàs, autor del llibre dels reculls i notícies de Consolació, custodi de la imatge des que li fou entregada a Can Cordella l'any 1960, fins a la seva mort, el 27 de març de 1971, havia expressat la seva intenció de donar la talla en el cas que fos restituïda al Santuari, la qual cosa es dugué a terme per part dels seus hereus. ... *En Bernat estimava Consolació com s'estimen les quotidianes coses íntimes, pròpies, de casa. Estimava Consolació perquè era el símbol de Santanyí, del Santanyí de cugules, de terres i cels avars, i Consolació era la casa de pedres de sol-vull dir de pedra de Santanyí- i parets emblanquinades. I com li agradava pujar a Consolació! ...*

Bernat Vidal i Tomàs a la porta de Consolació (Arxiu Bernat Vidal i Tomàs)

*No fa molt de temps que li contava la pujada al puig per la Mare de Déu de Març ... En Bernat escoltava. Escoltava com a santanyiner, com historiador, com aimador de qualsevol paraula fresca, de qualsevol llum fresca sobre l'esser del santuari ...*⁶.

*... Tot és modèstia i senzillesa a Consolació. Dels nombrosos santuaris de Mallorca és, tal volta, el més petit i humil. Però dins la seva pobresa, quin encant inclou Consolació! Què és de bo pujar, sense esforç, a dalt del Puig i conversar, confiadament, amablement, amb la Mare de Déu, cantant-li les penes i els treballs de cada dia, com si donéssim relació de les incidències del viure quotidià quan, després d'una absència, dialogam amb la nostra mare! ...*⁷

⁵ PONS, Miquel. *op. cit.*

⁶ PONS, Miquel. Pròleg de l'edició de l'any 1971 del Llibre CONSOLACIÓ. *Recull de documents i notícies sobre el Santuari de Santanyí*, de Bernat Vidal i Tomàs. Impremta Mossèn Alcover, Palma, 1971.

⁷ Fragment de la *Introducció* del Llibre CONSOLACIÓ. *Recull de documents i notícies sobre el Santuari de Santanyí*, de Bernat Vidal i Tomàs. Impremta Mossèn Alcover, Palma, 1949 i 1971.

Cosme Covas Vidal. Quantes coses vam aprendre de Don Cosme, quan era professor de dibuix; quantes quan era l'amic Cosme; entre d'altres sobre Consolació. Coneixia l'existència de la figura de la Verge quan es trobava col·locada damunt un canterano de Can Cordella. Ho contava emocionat. Fou un dels impulsors de la substitució de la imatge de la Verge per l'antiga. *De les converses entre Bernat Vidal i Tomàs ... i el pintor Cosme Covas, quan li feia un retrat-dibuix, sortí la referència a una Mare de Déu, que guardaven a Can Cordella, de la Costa, dins una fornícula emblanquinada a sobre un canterano ... Cosme Covas Vidal, eix a l'entorn del qual gira la particular història de la retrobada Verge, no pot precisar si a la ma dreta portava una rosa o una pinya daurada ...*⁸ Com li agradava el Santuari i la Verge. Cosme Covas moria un 8 d'agost de 2013, vora una còpia idèntica de la talla de la Mare de Déu de Consolació que tenia a la seva cambra.

*... Avui hi he pujat com altres dies,
a beure aigua a l'alta font de gràcia,
sots la darrera llum que juga a escacs,
dins les fulles d'acant del vell retaule...*

*... Consolació es desmaia entre les ombres,
se dormen els baladres dins la clastra,
i, lentament, el cel penja la lluna
al coll del mar, com un Toisó de plata...*⁹

⁸ PONS, Miquel. *op. cit.*

⁹ BONET, Blai. *Pregària a la Mare de Déu de Consolació*. Dedicat a B. Vidal i Tomàs. Al llibre *CONSOLACIÓ. Recull de documents i notícies sobre el Santuari de Santanyí*, de Bernat Vidal i Tomàs. Impremta Mossèn Alcover, Palma, 1949 i 1971.

Cosme Covas pintant Es Pontàs (Catàleg Homenatge de Maria Suau i Cosme Covas a Francisco Bernareggi. Santanyí, 1979)

Guillem Parera Galmés. El recordat rector Mossèn Guillem Parera, que havia estat nomenat ecònom de Santanyí el 2 d'agost de 1962, hi feu la seva entrada el dia 26 amb una gran rebuda per part dels santanyiners, i celebrà la seva primera missa al nostre poble acompanyat d'altres capellans en la qual va cantar la Coral Sant Andreu i es van interpretar diverses peces a l'orgue. Va dedicar unes paraules d'agraïment i d'elogi a Santanyí i als seus predecessors, per acabar posant la seva tasca que tenia previst desenvolupar baix la protecció de Santa Maria de Consolació i de Sant Andreu i Sant Jaume¹⁰. A l'abric d'aquest guiatge marià, propicià la restitució de la imatge retrobada de la Verge, la reforma, ampliació i l'embelliment del bosc del que seria el seu estimat, protegit i cuidat Santuari de Consolació, el centre espiritual del terme.

¹⁰ [Sense signar] VIDAL i TOMÀS, Bernat "Entrada del nuevo ecónomo Rvdo. D. Guillermo Parera". Quinzenal *Santanyí* núm. 122 (1-IX-1962).

El 8 de desembre de 1972, festa de la Puríssima, Nostra Dona Maria de Consolació, amb tota solemnitat, tornà a ca seva ... Mossèn Parera, ecònom i animador de tot el que feia referència a Consolació, fou el que col·locà Nostra Dona, del somris consolador, a la fornícula, nostrat portal rodó del nou i vell allotjament, espai de súpriques i besades¹¹. No fa molt de temps, dia 26 de febrer de 2023 restà en mans de la seva estimada Santa Maria de Consolació, que l'havia emparat des de la seva estada a Santanyí.

*... Ens han pres trossos de terra
i han caigut les flors mortes...*

*... Ara no has de pujar pels gastats graons
o el Camí Vell,
ni per les dreces,
perquè ja hi ets, dins la pau perfecta;
Santa Maria t'espera.
I al teu Santuari, el de la Consolació, avui
la porta roman tancada,
sola.
I la clastra de baladres
en silenci,
desitjat.¹²*

¹¹ PONS, Miquel. *op. cit.*

¹² Fragments del poema *Radix Jesse* que vaig dedicar a Mn. Guillem Perera, part de l'article "El Consolació de Don Guillem Parera". Revista *Dies i Coses* núm. 213, març-abril 2023.

Mossèn Guillem Parera rebent la Mare de Déu de Consolació a la seva arribada al Santuari (Fotografia de Jaume Bordoy. Arxiu Miquel Clar. Escaneig Joan Pinya)

Miquel Pons Bonet. En Miquel, professor cuariablanquer, ens deixà un 6 d'abril de 2024, festa de Santa Gala i de Sant Irineu, i ens llegà una valuosa crònica sobre les circumstàncies i els protagonistes dels canvis al Santuari de Consolació, de la qual han sorgit aquestes notes. També uns preciosos dibuixos que adornen bellament els Goigs a la imatge retrobada de Llorenç Moyà i els de Mossèn Joan Roig, entre els que destaca el de la Mare de Déu. Coneixia bé el Santuari, la història, els camins que hi portaven, les tradicions, i ho sabia contar amb aquelles paraules i aquell estil tan personal que engrescava. ... *No fa molt de temps que li contava la pujada al puig per la Mare de Déu de Març, com la m'havien narrada. El camí no era el d'avui sinó per ses Garines, on encara es poden veure els enderroc de l'antiga canal del Pou del Rei. El donat arrabassava porrasses i albons perquè no es mullessin de rosada els romeus, que portaven la Mare de Déu del Roser dalt un tabernacle, i els penons i les banderes ballaven*

dins l'aire¹³. Miquel va heretar la seva estima vers el Santuari de l'escolta i vivències dels seus pares i padrins. *El meu avi Pere Bonet tenia ben present haver-la vista, petita i agraciada i sempre coneguda com l'antiga Mare de Déu de Consolació*¹⁴. Quantes vegades degué recórrer el camí tranquil des de s'Alqueria cap a Consolació, el camí dels seus avantpassats cap al seu Santuari, perquè, tal com va escriure, *s'ha de dir que el naixement espiritual de s'Alqueria Blanca és Consolació i que Consolació fou el centre espiritual i pedagògic de s'Alqueria Blanca fins el 1805, data en què el rector Andreu Danús de Santanyí, beneí el primer oratori, malgrat els entrebancs anteriors*¹⁵.

*I era l'hora del meu retorn a casa per tornar demà,
demà passat i l'altre demà i a tothora ...
fins allunyar-me amb el destí.*

*Però el meu ahir és avui i el meu avui serà demà i tornaré,
Madona Maria de Consolació, amb un manoll
de roses vellutades de vora mar.*¹⁶

Fotografia de Miquel Pons (Arxiu diari El Punt Avui)

¹³ PONS, Miquel. Pròleg de l'edició de l'any 1971 del Llibre CONSOLACIÓ. *Recull de documents i notícies sobre el Santuari de Santanyí*, de Bernat Vidal i Tomàs. Impremta Mossèn Alcover, Palma, 1971.

¹⁴ PONS, Miquel. *op. cit.*

¹⁵ PONS, Miquel. *op. cit.*

¹⁶ PONS, Miquel. *Tornaré, Madona Maria de Consolació, amb un manoll de roses vellutades de vora mar*. CONSOLACIÓ. Col·lecció "Coses Nostres". Santanyí, 1989.

Altres **persones** van prendre part d'aquest retorn. Encara podem gaudir de moltes d'elles, com en **Baltasar Vidal Garcies**, l'escultor del Crist del Santuari; i algunes ja ens acompanyen dins la pau de la Mare benamada. També cal tenir un record per totes aquelles que ens precediren en la devoció i custòdia del Santuari, fos amb una imatge o amb l'altre. Fent memòria pens en els **donats**, guardians de la Muntanya; els darrers foren en Sebastià Bonet Estelrich i na Francisca Caldentey Antich, de s'Alqueria Blanca que, juntament amb els seus tres fills, hi van estar durant 18 anys.

Abans hi havia hagut successivament persones amaraes de bonhomia al servei de Consolació, com las que surten al llibre *Visions de Mallorca*¹⁷: ... *Vora migdia el carrilet s'ha aturat, finalment, a l'estació de Santanyí. El donat i la donada han recollit el munt de paquets i fardells de llur bagatge, i jo els he ajudat a tragar-los fins a fora l'andana. I allí ens hem acomiadat amb la prometença de pujar un parell de dies, jo i la meva gent, a la consolació. -Un parell, no! -Ha dit la dona amb energia-. Han d'ésser tres o no cap ...*

Qui se'n cuidava de que al quadre de la Mare de Déu de Consolació de la capella de sant Francesc de l'Església de Santanyí no mancassin mai les flors era Damiana Bonet, **sa Mestra Damiana**. Les millors del seu jardí eren per a ella. Entre els bitlletets que escrivia i ens donava als nins que encara guard, n'hi ha un dedicat a la Verge de Consolació:

*Reina y Madre mía de Consolación,
yo me ofrezco por hija vuestra
y en prueba de mi filial afecto os consagro mis oidos,
mi lengua mi corazón, en una palabra todo mi ser,
ya que soy toda vuestra o Madre de bondad,
guardadme y defendedme como cosa y posesión vuestra
amen.*

¹⁷ SANTAMARIA, Joan. *Visions de Mallorca*. Editorial Selecta, 1935

Bitlletet de sa Mestra Damiana amb una oració a la Mare de Déu de Consolació

Tampoc podem oblidar **totes** aquelles **dones i homes** de s'Alqueria Blanca i de Santanyí, voluntaris en la cura de la nostra sagrada muntanya, que pujaven sovint a cuidar del Santuari i de la vegetació que sorgia o sembraven sobre aquella terra prima i gravenca, entre elles record a na Sebastiana Escalas Tomàs, **na Sebastiana de s'Escaleta** amb el seu Seat 600 carregat de dones que amb entusiasme partien en direcció a les voltes de Consolació.

Ni les **nines i nins** alumnes del Col·legi Bisbe Verger, animats per Mossèn Guillem Parera que ompliren de pins el puig pelat de Consolació, juntament amb els alumnes de l'Escola Unitària de Nins de s'Alqueria Blanca amb el seu rector Mossèn Baltasar Amengual.

O els **Amics de Consolació**, d'ara i d'abans, portalans de la clastra i de la capella, dels voltants i de la flora recuperada.

I totes aquelles **persones** de s'Alqueria Blanca, de Santanyí i de qualsevol lloc que la invoquen, que cuiden la seva muntanyola, visiten, respecten o estimen, i senten que ... *A vostra presència pia se torna el cor més valent, s'aclareix l'enteniment perquè Vós sou llum i guia ...*

Fragment dels Goigs de Nostra Senyora del Puig de Consolació del segle XVII¹⁸

Consolació segueix viu sota la mirada, protecció i benedicció de la *Reina del Cel* benamada *Verge de Consolació*.

Conservem la devoció a Nostra Dona de Consolació, preservem la seva muntanya, tal com han fet els que ens han precedit.

¹⁸ Fragment del manuscrit dels *Goigs de Nostra Senyora del Puig de Consolació* que es troben al fons Aiamans de l'Arxiu del Monestir de Montserrat, recollits a l'article de DARDER MOLL, August. "Uns goigs siscentistes manuscrits dedicats a Nostra Senyora del Puig de Consolació de Santanyí". BSAL 75, 2019, 255-263.

NOTES HISTÒRIQUES SOBRE EL SANTUARI DE CONSOLACIÓ DE SANTANYÍ

Miquel Pons. Santanyí 1994.

... La gent de camp i marina...
pobres, rics i menestrals
sovint plorant els greus mals
cercam en Vos medicina.
Sou per tots la bella aubada
Que aclariu l'ample horitzó.
Reina del cel benamada
Verge de Consolació ...¹⁹

... Puix siam devots germans,
d'esta casa de Maria,
perquè qui d'ella confia
troba remei a sos mals, consolació afligits
i los malalts medicina,
la pesta cura divina
i aigua per los camps trists.²⁰

Jaume Ferrando Barceló

El poeta Blai Bonet posa en boca del franciscà santanyiner, Fra Rafel Josep Verger i Suau, unes paraules d'acomiadament de Santanyí i concretament de sa Porta Murada i el Roser i d'una manera especial del santuari de Nostra Dona Maria de Consolació.

...

Adéu copó trabucat

Consolació llunyana,

que dins ta pell de magrana

guardes foc cristallitzat.

...

Consolació és mirat com a *copó trabucat*. Com l'*immens caramull de blat damunt l'era* per mossèn Bartomeu Guasp, poeta, com la *mntanya abstracta*, per l'altre poeta Bartomeu iol. Així és contemplat el nostre santuari, pobríssó i àdhuc majestàtic.

Per apropar-nos a la senzilla història de Consolació no podem oblidar el estudis de mossèn Llorenç Lliteres, ecònom de Santanyí, 1931-1936, autor de dos articles: *Santuari de Consolación de Santanyí*, maig 1936, les dues edicions, 1949 i 1971, de *Consolació...* de Bernat Vidal i Tomàs, i *Santa Maria de Consolació. Notes històriques*, de Ramon Rosselló com també altres estudis i articles d'historiadors locals.

La manca de documents -una vegada més hem de lamentar la carència d'arxiu municipal, víctima d'una falsa manera de ser poble, i empès per una crisi social, fogaró i flama i cendra aquella nit del 2 al 3 d'octubre de 1868- no ens permeten datar, amb precisió, l'antigor del santuari del Puig. No es pot negar que el san-

¹⁹ Estrofa amb la tornada dels *Goigs a honra de la Mare de Déu de Consolació que se venera en el Puig de Consolació de la vila de Santanyí*. Lletra: Maria Esteva i Magdalena Llompart. Música: Mossèn Francesc Esteva. Santanyí, 1936. Tip. Guasp. Informació de l'article "Els goigs de Santanyí" de Miquel Pons, *Estudis Baleàrics*, 32, 1989.

²⁰ Fragment final dels *Goigs de Nostra Senyora del Puig de Consolació*. DARDER MOLL, August. "Uns goigs siscentistes manuscrits dedicats a Nostra Senyora del Puig de Consolació de Santanyí". *BSAL* 75, 2019, 255-263.

tuari fou bastit dins la llunyania del temps. Segle XV? Principis del segle XVI? Però de cap de les maneres és més antic que la fundació de la vila de Santanyí, pel rei en Jaume II, l'any 1300, com altres viles de Mallorca. És la pretensió del cavaller divuitè Jeroni Berard i Solà, a la seva *Historia de la Ciudad y Villas*, publicada el 1983. Berard apunta "se dice ser más antiguo este santuario que la fundación de la villa". L'historiador mossèn Joan Binimelis i Garcia, 1590, a la *Història de Mallorca*, parla de l'oratori amb molts d'edificis i habitacions sota la protecció dels jurats de Santanyí. No es menciona la Capbreu d'en Manresa, declaració de béns del rector Mateu Verger, a 1404. El bisbe Diego de Arnedo, a la primera visita pastoral, 1562, anomena eremitorio *Virginis Mariae de Consolatione*, confrontant amb la possessió de la Torre. Les dates més antigues conegudes fins ara corresponen a dos testaments. El de Guillem Timoner, 22 d'abril de 1494, pot tenir una certa relació amb la imatge de Nostra Dona Maria de Consolació i l'oratori "e si dit pavement no's feya, ni dita imatge de Nostra Dona, sia tot convertit en un offaers".

L'altre testament, del 4 de setembre de 1497, és de Joana, esposa de Joan Muntisola, que s'expressa així: "Item leix al imatge que's fa de nostra dona, cent sous petits".

Més testaments que, de prop o d'enfora, es relacionen amb Consolació. A 1510, Arnau Albert, des Rafal des Porcs, entre les seves deixes mana que el seu hereu, durant vint anys, sembli una quartera de blat i el fruit sia entregat a l'obra de l'església de la Verge Maria de Consolació.

A 1519, Maria Mas, muller d'Andreu Jaume, deixa 10 sous a l'obra de Consolació. Aquest mateix any Caterina, esposa d'Antoni Rigo, deixa 8 sous a la confraria de la Verge Maria de Consolació. La confraria, segons documentació, fou fundada el 1526.

Francina Angelats, consort del Magnífic Joan Danús, entre altres deixes pies lega 10 sous al bací de l'obra de Consolació.

Del 21 de juliol de 1520, data la deixa de 5 lliures, a la Verge de Consolació, per un mantell i altres coses necessàries a coneguda

de l'obrer de la confraria. Testimoni que ens du a pensar que Nostra Dona de Consolació era una de les imatges vestides.

Una altra curiositat és la deixa de Joaneta, vídua de Bartomeu Estapoll, de cinc cases d'abelles a les monges de Sant Jeroni.

Andreu Danús deixa 2 lliures a la Mare de Déu de Consolació.

Dates antigues i amb consistència són les relacionades amb la revolta social de la Germania, entre 1523 i 1524. Santanyiners encartats Bartomeu Julià, donat de Consolació, *viu de limosna*, 1523, i Miquel Ferrer, *mort de peste i sa muller difunta dexà son dot de 30 lliures a Nostra Dona de Consolació*.

Molt significatiu i clarificador és el testament de Joan Danús, propietari de Son Malferit -avui Son Cosme Pons- sa Talaiola, sa Punta, de Portopetro, l'antiga Binilassar, canviada per Son Danús. *E mes vull, e man la mia mort seguida haver celebrar los set goys de la Verge Maria de la capella de Nostra Dona de Consolació del Puig del terme de S'Elcaria Blanca*.

S'ha de dir que el naixement espiritual de s'Alqueria Blanca és Consolació i que Consolació fou el centre espiritual i pedagògic de s'Alqueria Blanca fins el 1805, data en què el rector Andreu Danús de Santanyí, beneí el primer oratori, malgrat els entrebancs anteriors.

Als *Stims Generals*, 1573, es citen algunes propietats de Nostra Dona de Consolació.

Tota aquesta munió de dates ens evidencia la creença que no es pot admetre la data de 1348 com inici del santuari de Consolació, any de l'erecció del Puig de Maria, de Pollença, i de Sant Salvador, de Felanitx.

És obvi que la pobresa i les inclemències del temps s'ensenyoriren del santuari. Ja el 1589, el bisbe Vich i Manrique mana l'urgent reparació de la terrada, teules i sòtil. A partir d'ara Consolació és pariona de reformes, d'almoines per obres, festes, processons, rogatives per demanar aigua, ex-vots, misses, legats, llànties votives,... Dates en pedra romanien al coll de la cisterna de la clastra,

1677, salvada de l'oblit per un dibuix de l'Arxiduc Lluís Salvador. Al rellotge de sol era visible la data 1739 i la de 1765 al portal que puja a l'espadaanya. A la part posterior del santuari, la finestra dels àngels, es destríia la data 1688 i al retaule de santa Escolàstica la de 1646.

També ens manca documentació per situar la distribució de l'interior. La capella de santa Escolàstica -santa miraculosa i advocada per fer ploure- devia ser l'altar major. El retaule barroc, ara mateix incomplet, amaga unes pintures geomètriques, en blau i vermell. Després de successives reformes l'altar major se situa a mà esquerra, amb la retrobada antiga imatge i col·locant un Sant Crist, talla de Baltasar Vidal.

Capítol apart mereix la imatge de Nostra Dona. El bisbe Vich i Manrique, 1576, mana restaurar la imatge deteriorada. El bisbe Rocamora, 1646, parla de l'altar major amb el retaule de la Mare de Déu del Roser, que troba decent i especifica que al costat dretà i dalt una columna *está dicha Virgen de Consolación de bulto*.

Bover, seguint Berard, escriu: *Un altar de tablas pintadas viejas y sobre él la Virgen que antes estaba en el altar mayor*.

Altra volta hem de doldre'ns de la mancança de papers per localitzar el capgirell de l'antiga talla per la nova Mare de Déu, que segons Bover fou treballada per l'escultor Nicolau Pons, el 1780. Figura elogiada per Berard. El nom de Nicolau Pons el tenc documentat, com escultor (1769-1793), *-fue buen escultor-* però la coincidència amb el rector Nicolau Pons, que manà el canvi, ha motivat certa confusió encara no aclarida de tot.

La imatge del segle XVIII, de 135 cms., era de pobretat de materials que entelaren la seva elegant presència, més si hi afegim les repetides restauracions i mans de pintura arribarem a un tal estat de deterioració, que fou obligada la substitució, realitzada el 1972.

El 1685, el Consell Municipal concedí 20 lliures a mossèn Bernat Bonet, amb l'obligació de celebrar missa els diumenges, festes

de precepte i el dia de santa Escolàstica a Consolació. El 1751, mossèn Sebastià Sbert, fill del donat, a petició dels "moradors" de s'Alqueria Blanca, dirà missa a Consolació i ensenyarà doctrina i gramàtica als minyons, percebent 25 lliures per la missa i 15 per la docència.

Dins el segle XVIII resta patent de decadència de Consolació, que atribuiria a l'edificació del primer oratori de s'Alqueria Blanca, 1805, i a les obres de l'església nova de Santanyí, principiades el 1786. La festa que tots els anys celebra s'Alqueria Blanca, a honor de sant Roc, fins fa poc el 26 d'agost, segons el missal de l'església de Mallorca, i després el dia 16, té arrels a Consolació, que festivava el sant pelegrí i apestat.

Amb el nomenament de mossèn Llorenç Lliteres com ecònom de Santanyí, 1931, i la generositat de dona Joana Granells, hi ha un ressorgiment espiritual i material de Consolació. Els plànols de les reformes són de l'arquitecte Francesc Cases. Es bastí un nou retaule i als costats foren col·locats, damunt mènsules les imatges de sant Domingo i de sant Roc, la darrera original de l'escultor i pintor santanyiner Joan Salom, (a) Mosson, a qui atribuec les pintura de la Trinitat i àngels, que amagava el retaule del 1936 i que foren rascades quan les obres del setanta per deixar les pedre vistes. De 1939 són els goigs originals de dona Maria Esteve i dona Magdalena Llompart, musicalitzats pel canonge Francesc Esteve, que beneí les obres el 19 d'abril de 1936. Tota l'entrega per localitzar uns goigs més antics ha estat frustrada.

De les converses entre Bernat Vidal i Tomàs, apotecari, cronista de la vila, historiador... i el pintor Cosme Covas Vidal, quan li feia un retrat-dibuix, sortí la referència a una Mare de Déu, que guardaven a Can Cordella, de la Costa, dins una fornícula emblanquinada a sobre un canterano. Segons testimonis era l'antiga Mare de Déu de Consolació, sembla que de la transició del romànic al gòtic. Fou una autèntica Mare de Déu retrobada, com canten els novells goigs de Llorenç Moyà i de Joan Roig, allunyada de tota llegenda de pastors i esclaus, ni arbre lluminós ni coval dotat de celestials resplandors. Pel novembre de 1960, la retrobada imatge fou donada a Bernat Vidal i Tomàs pels seus familiars de Can

cordella. El meu avi Pere Bonet tenia ben present haver-la vista, petita i agraciada i sempre coneguda com l'antiga Mare de Déu de Consolació. Cosme Covas Vidal, eix a l'entorn del qual gira la particular història de la retrobada Verge, no pot precisar si a la mà dreta portava una rosa o una pinya daurada.

He esmentat la urgència de la restauració-substitució de la Mare de Déu. Hi havia diversos parers i consultes i discussions i confusions. No es veia amb claretat el que es podia fer. Bernat Vidal manifestà que donaria la imatge sempre que retornàs al Puig de Consolació, al seu casal de muntanya. Idèntica manera de pensar tengueren els seus hereus, que feren ofrena de la imatge una vegada mort Bernat Vidal, el 1971. Fou restaurada la talla de cirerer i guix policromat, per Amador Garí, en temps de l'ecònom Guillem Parera. Es realitzaren obres al santuari seguint els plànols dels arquitectes Ferragut i Gamundí, esborran-se molts dels vestigis de la reforma de 1936, retirant-se massa coses, com el retaule, les figures de sant Domingo i sant Roc, part integral del santuari i de la devoció del poble. La muntanyola, altre temps quasi pelada, amb matollar decrepít, una prunera i pocs ametlers, fou repoblada de flora indígena, que sobreviu gràcies als esments dels "Amics de Consolació" i de l'aigua.

El 8 de desembre de 1972, festa de la Puríssima, Nostra Dona Maria de Consolació, amb tota solemnitat, tornà a ca seva des de Santanyí, fent voltera per s'Alqueria Blanca i Pou del Rei, fins a la llar enlairada, després de llargs anys de silenci, d'obscuritat dins una cambra de foravila, on rebia la quotidiana oració íntima. El doctor Francesc Planes, bisbe d'Eivissa, beneí les obres de restauració i les obres noves del santuari. Mossèn Parera, ecònom i animador de tot el que feia referència a Consolació, fou el que col·locà Nostra Dona, del *somris consolador*, a la fornícula, nostrat portal rodó del nou i vell allotjament, espai de súpliques i besades.

I Consolació sempre és avui. Del tancar i obrir el santuari i de dignitat del mateix se'n cuiden els "Amics de Consolació", associació creada l'1 de maig de 1973. Tot per evidenciar aquells que ignoren la vida del santuari i per demostrar, al qui hi diuen la seva sens conèixer la realitat, que no és ignorat per a tants, estimat per

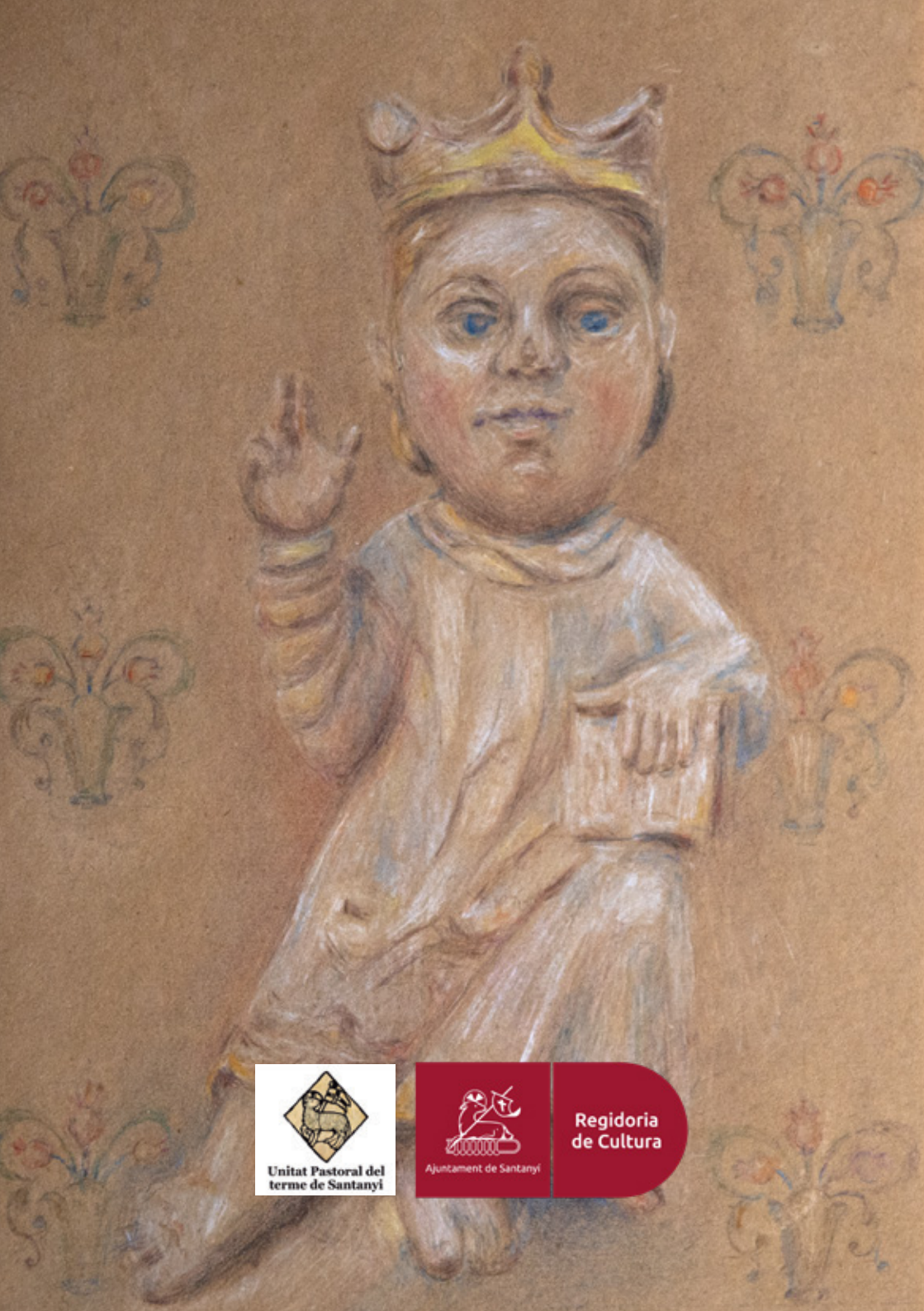
molt més d'uns pocs i no mai oblidat.

Amb motiu del II centenari de l'església nova de Santanyí, 1786-1986, el 15 de febrer de 1987, Nostra Dona Maria de Consolació, sortí, de bell nou del seu habitacle d'aire nítid, retornà per s'Alqueria Blanca a Santanyí, agràida per tantes visites rebudes i sojornar entre els seus fidels aimadors.

Pel mes de maig d'enguany s'ha dotat el temple d'un llanterner, obra del ferrer Cosme Mestre, segons el projecte de Cosme Covas Vidal i Miquel Ferrer i Montserrat.

Encara són fresques les obres d'acondicionament i protecció per a l'agraciada talla, portades a terme, dins els mesos de setembre i octubre, pel mestre Jeroni Llambies. Ha estat instal·lat un vidre d'emparança, per a la "Cristaleria Ripoll" d'Inca, seguint el disseny de Baltasar Vidal, Cosme Covas Vidal i Miquel Ferrer Montserrat. També s'ha arranjat un cremador de ciris. El conjunt és l'humil santuari, modest i consolacioner, fita entre s'Alqueria Blanca i Santanyí, legat dels nostres progenitors com a la millor herència, avaluada per la corona poètica *Consolació*, 1989, com un cant personal i col·lectiu a Nostra Dona Maria de Consolació.

Cala Figuera
Octubre 1991

Unitat Pastoral del
terme de Santanyi

Ajuntament de Santanyi

Regidoria
de Cultura